

Bref till folkmötenas vänner

Fröling, G. A.

53 E a Br.

"
FRÖLING, G.A

Sv. Saml.

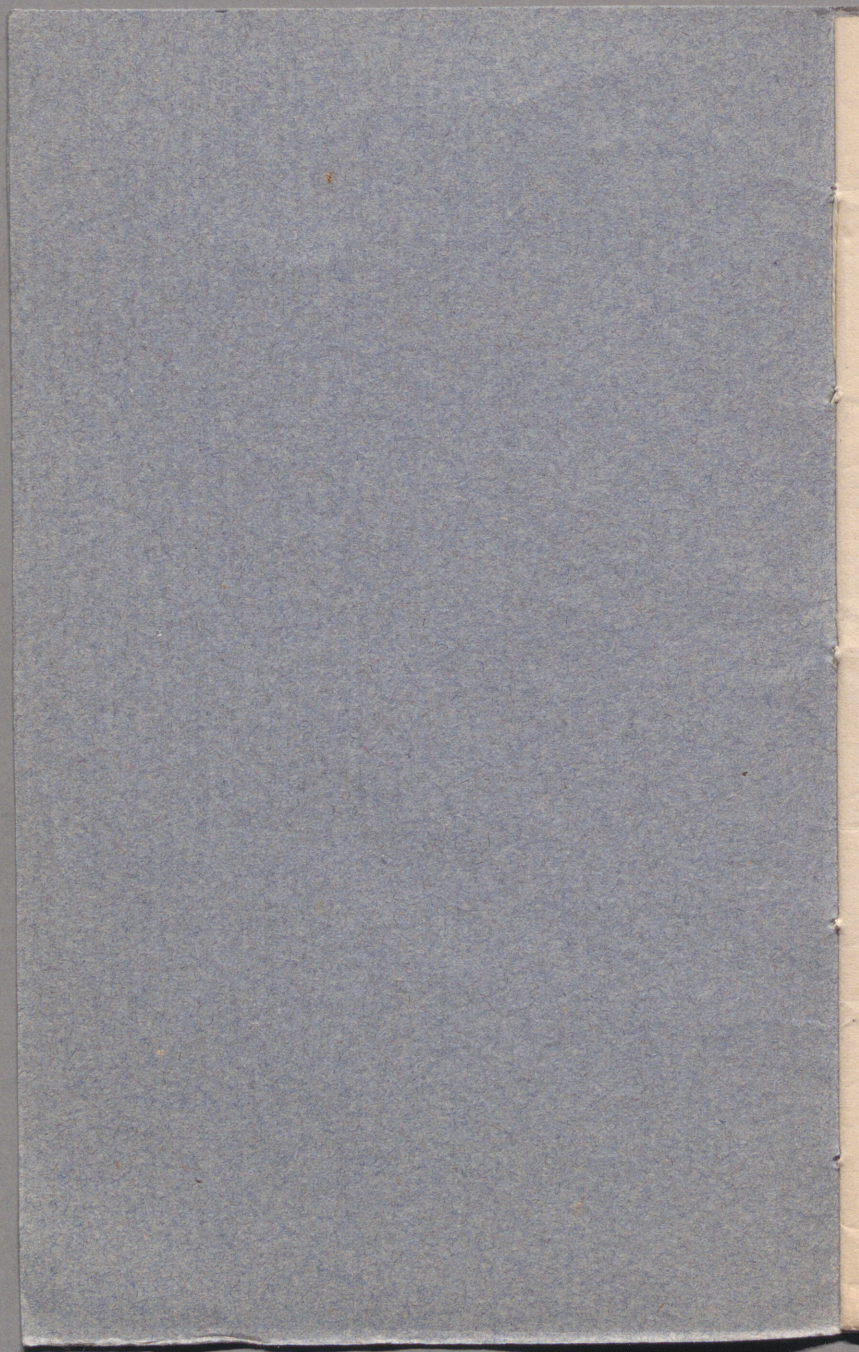
Polit.

Sv.

(P.)

1869

FRÖLING, G. A.

Polit
84
(100)
1869

BREF

TILL

FOLKMÖTENAS VÄNNER

OCH

EN BÖN TILL ALLA REDLIGA INOM LANDET ATT
VARA DERAS BEFORDRARE OCH BESKYDDARE.

I JULI 1869.

STOCKHOLM

G. W. BLOMQUISTS BOKTRYCKERI

1869.

af G. A. Fröling.

BREF

1859

FOJKMÖTENS LÄNTER

OCH

ÄR BOK FÖR ALLA RINDIG FÖRMÄKTELSE
VARA DERES BEFÖRDRAND OCH BEVÄRANDE

1 JULI 1859

STOCKHOLM

STOCKHOLMS BOKFÖRLAGS FÖRLAG

Af tillställarne inbjuden har jag såsom deltagare uti tvänne folkmöten uppträdt vid behandlingen af åtskilliga bland de der framkastade frågorna och derigenom vunnit både sympati för och ett tacksamt erkännande hos en större mängd af de öfriga deltagarne, af hvilka flera sedermera uppmanat mig att i korthet skriftligen uppsätta mina tankar om och i dessa ämnen. Jag har ansett min pligt vara att efterkomma deras önskan och går därför nu att uttala mig om så väl folkmöten i allmänhet, som om de angelägnaste frågor, hvilka derj böra som önskningsmål behandlas, på samma gång jag äfven vill framhålla genom hvilka åtgärder jag anser, att vårt lands befolkning snarast må kunna förhjelpas från det betryck och den vanmakt, som nu förlama och qväfva allt näringslif och göra hvarje innevänares ställning osäker och odräglig.

Jag inser alltför väl min stora oförmåga att kunna så utreda och behandla dessa ämnen, som önskligt och nödvändigt är, men då bristande vilja finnes hos förmågorna, torde min goda vilja i förening med den större erfarenhet, jag vunnit under ett omväxlande lif och genom deltagandet uti många kommunala värf, i någon mån ersätta hvad som brister i förmåga och gagna, låt vara att det ock blir obetydligt. Jag är nöjd, om jag blott kan verka aldrig så litet för mitt samhälles väl. Nog inser jag, att jag *måste skrifva så*, att anfall icke komma att uteblifva från de olika partiernas olika tänkande, men jag hoppas dock, att detta icke, i betraktande af min litenhet och min ringhet jemte den kärlek jag hyser till alla och till allas rätt, skall hos någon kunna (åtminstone icke rättvisligen) uppväcka hämndens

känslor, hvilka för öfrigt, icke öfvermodet, utan fastmer förtrifflans missmod under årens lopp gjort mig van att förakta.

Varen glade med mig, alla ädle, gode och kärleksfulle, alla rättskaffens tänkande svenske män och qvinnor, varen glade, att tanken på vårt lands och vårt folks väl vaknat till lif äfven hos de på bildningens lägre trappsteg stående, hos arbetarne, hos massorna af folket! Hjelpen till att leda denna nyvaknade tanke, denna folkanda till sådan riktning, som är ädel och syftar till ett för *alla* nyttigt mål! Söken alla att vårda denna nytända eld, att den må hastigt och verksamt kunna förtära samhällets största fiender, utan att förbränna eller förtära någon af dess individer! — Må vi derföre alla vakna upp till ädla, redbara, kärleksfulla, försömande, flärdfria och undergifna tänkesätt! Må ingen, cho han vara må, sakna mod och kraft att först anfalla och bekämpa den fiende, som vi, hvar och en ega inom oss sjelfva! Låtom oss qväfva hatet, hämnden, bitterheten, afundsjukan, njutningslystnaden, öfvermodet, öfersitteriet, fåfängan, högfärden, otron, vantron, fanatismen, skrymteriet, falskheten och falheten samt afsky lögnens vedervärdighet och smickrets äckel! Må ingen rädas att tänka och tala hvad sannt och rätt är, eller med tålmod åhöra sanningens språk från andras mun! Ja än en gång, må hvar och en först och främst söka till att besegra sig sjelf! Ty först då, när det onda så blir uppryckt med sina rötter, skola vi snart och lätt kunna göra om intet det frodiga ogräs, som hotar att förqväfva vår nation och som endast kan växa och frodas, så länge vi ligga förslappade under våra böjelser för det falska och orätta. Från hög till låg hafva vi, med få undantag när, alla eller åtminstone de flesta ofvan uppräknade fel och få nog, om ens några, af de äskade och önskansvärda dygderna.

Kunna vi med någon rättvisa påstå, att färden och vällefnaden i de högre kretsarne utsugit vårt land och förödt våra kapitaler genom att bortföra dem till främmande länder, för att derifrån hitskaffa sådana varor, som lättare kunna tillfredsställa fåfängan och njutningslystnaden, samt att denna vällefnad, denna flärd, denna njutning försoffat så väl hufvud- som bipersonerna i dessa högre kretsar och aflägsnat

dem från det samlif med allmogen, hvilket i viss mån bör finnas, på det att den mera upplyste och bildade må kunna icke blott meddela åt andra något af sin kunskap och sin upplysning, utan äfven genom enkla seder och vanor imponera på samt göra sig älskad och vördad af dem, af hvilka hans tillvaro, sådan den nu är, egentligast beror; ja kunna vi påstå, att dessa »bättre lottade» genom lyx i klädedrägt och läckra måltider m. m. d. utplånat till och med namnet af det fosterländska, endast ihågkommande välönskningsarne och hurraropen vid de af utländska drycker skummande glasens klang; kunna vi detta — så måste vi också med lika säker rättvisa påstå och erkänna, att lättja, håglöshet, förslappning och misshushållning förefinnas ända ned i den lägsta boning, att den minst aflönade arbetare har genom lefnadsvanor en nödvändighet af och följaktligen äfven prentioner på att förbruka varor, som han, då man tar i betraktande deras dyrhet i förhållande till nyttan af och ändamålet med deras användande, borde förakta, istället för att förbruka. Vi kunna taga ett exempel bland flera. *Kaffe*, till den omåttlighet det nu på många orter begagnas, gör arbetarens hustru från morgon till qväll till endast en eldare under den förödelsens panna, som man kallar »kaffekokaren». Denna narkotiska dryck kostar i månget arbetarehus mera än sjelfva brödet, utom det att den förstör en dyrbar arbetstid och försätter alla husets innevånare i en längtan och åtrå, som lämpligast kan förliknas vid det ännu intet förstånd hafvande spenebarnets oro och begär att alltjemnt ligga vid modrens bröst. Eller hvad skall man säga annat om all denna kaffedrickning: »semkaffe», »sjukaffe», »tiokaffe», »mid-dagskaffe», »trekaffe», »sexkaffe» och snart kommer väl äfven att i kojan införas »kaffe à la mode» på gröten, ifall icke gröten borttages och kaffe kommer att intagas i stället.

Bränvinssuperiet har aftagit på landet, sedan varan genom skatt blef fördyrad till dubbelt pris mot hvad det förut varit. Hvarföre kan icke en lika stor beskattning läggas på kaffet? Bränvinet är visserligen mera menligt för förståndet; men kaffe, omåttligt förtärdt, är lika skadligt för hälsan, utom det, att genom den stora konsumtionen af denna utländska vara, kapitaler försvinna ur landet, kapitaler, stora nog att användas till produktion och förädling af inhemska

varor, kunna förskaffa arbete och näring åt alla våra nu arbetslösa medborgare, äfvensom medel till njutning i mångdubbelt högre grad än hvad den meranämnda drycken skänker.

Huru skola alla våra odygder, olater och ofosterländska tänkesätt, hos hög som låg, kunna stärfjas och hindras? Skola vi blifva idel skrikhalsar, hvilka ropa hvar och en sitt babyloniska språk? Skola vi söka tillintetgöra särskilda stånd och personer? Undertrycka hvarandra och påstå, att den ena klassen i samhället måste försvinna för att gifva utrymme åt den andra? Skola vi, loja och liknöjda, underkasta oss hvarandras tortyr? Eller skall fegheten drifva oss från fosterjorden till främmande kuster, innan vi ens genom enighet sökt att på något sätt förskaffa den gamla svenska enkelheten med sina goda seder och dermed förenade tarflig, men aldrig saknad, utkomst och förnöjsamhet, åter inträde inom våra egna landamären?

Böra vi kauske i likhet med professorerna från lärdomsstaden söka till att på våra möten öfvertyga samhällets medlemmar, att allt här står ganska väl till, oaktadt vi måste erkänna för oss sjelfva, att landets existens står i fara till följe af våra olater? Eller skola vi härma en smutskastande tidningspress och med händer och fötter arbeta på att i smutspölarne neddraga *Det*, för hvilket vi dock, om än nöden och tvånget nu gjort vår kärlekskänsla svalare, måste hysa en anständig vördnad, isynnerhet då vi icke hafva rätt att öfvergifva hoppet om *Dess* kraftiga medverkan till en lycklig förändring, så snart vi som *en* man uttalat vår önskan med sans och till allas rätt och trygghet.

Nej, medlemmar uti sammā samhällskropp, hög eller låg, glömmen ej den vise Solons ord: »*Liknöjdhet mot samhället är ett brott*». Vi hafva *alla* samma skyldighet, att hvar och en uti sin mån och efter bästa förmåga arbeta på lösningen af samhällets stora frågor. Ingen har någon rättighet att vara neutral eller blifva ett viljelöst verktyg för den ena eller den andra sidans öfverdrifter.

Derföre, lefve folkmötena! och uppträde der kärleksfulle, upplyste och sansade män, som kunna gifva dem prägeln af ett intelligent och hyfsadt utseende, män, som på dessa sammankomster kunna i alla de ämnen, hvilka der be-

handlas, uppträda med parlamentarisk takt och gifva upplysning i sann, sedlig och bestämd riktning åt ett folk, hvaraf mängden ännu är ärligt, högt och rättsinnigt tänkande, så att om detsamma än i dag kan besannas den store konungens ord: »Går man det till mötes, så kommer det emot». — Låt dessa möten blifva en bildningsskola för våra till mer mognad komne och på gränsen mellan tjenare och herrar stående olika medlemmar af vårt lands stora befolkning, så att de såsom husfäder, husbönder, kommunalmän, hvar och en inom sitt hus och i sin bygd må inse och inprägla lydnadens, humanitetens, kärlekens, höflighetens, dygdens, arbetsamhetens och sparsamhetens lagar, på det att de högmögende i sin glänsande yta icke må kunna ha någon rätt att ropa på »packets», ett ord, som måste utplånas ur ordböckerna i hvarje samhälle, der trefnad skall finnas för hyfsade individer, eller åtminstone stå qvar *endast* för illa uppfostrade och illasinnade personer, hvilka lika ofta få utgallras från de högmögendes och förnämas afkomlingar, som från daglönarens och backstugusittarens, så framt ej nöden, såsom nu, fått alltför hårdt intryycka sin prägel på de sednare. — Ja, låt oss på dessa möten få lära känna män med förmåga, *rena* seder och dygder, så att vi bland dem må kunna uppställa kandidater för representantkallet och icke såsom nu behöfva famla i mörkret och så att säga gripa ur högen, då vi skola välja de män, som stifta våra lagar och förfoga öfver våra tillgångar, ett val, mera beroende af slumpen, än af öfvertygelse om personens förmåga och duglighet och af aktning och förtroende till hans fasta karaktär och redbara tänkesätt.

Önskvärdheten af att vid dessa möten icke måtte komma att behandlas sådana frågor, som yrka anslag af statsmedlen för den eller den orten till det eller det ändamålet, bör hvar och en kunna inse och erkänna, emedan detta skulle leda till en förderflig splittring och en täflan orterna emellan att få plocka statens gås för att lägga till egna fjädrar.

Några vissa regler för diskussionens förande torde också vara af nöden, på det att icke hvarken lärde eller olärde, talare *ex professo* eller icke-talare måtte allt för länge få behålla ordet och derunder utbreda sig i mer eller mindre värdefulla historiker. Det är känt, att talareförmågor fin-

nas, som kunna hålla ut 5—6 timmar och ändå icke faktiskt klargjort frågan så väl, som en annan på 10 minuter. Men detta pratmakeri dödar endast allt intresse, liksom det alltför vänliga oskicket, att med buller, tal, protester och afbrott tillkännagifva, att man ej har tålmod åhöra en talare, om han enligt sin öfvertygelse måste motsäga en föregående, som vunnit bifall, från dessa möten förvisar mången ädel och rättskaffens man. Alltså 10 minuter för hvarje talare. Denna tid är och bör vara tillräcklig för den, som vill uttrycka en ren och tydlig tanke och bevisa sitt påstående. Utom tid vinnes genom denna inskränkning äfven den fördelen, att hvad som säges kan lättare uppfattas och i minnet behållas af en annan talare, ifall denne finner sig befogad att antingen godkänna eller vederlägga den föregående. Den person åter, som på ett eller annat sätt stör en talare under hans anförande, borde, såsom saknande tillräcklig hyfsning, uteslutas från allt vidare deltagande i mötets förhandlingar och beslut.

För att åstadkomma enighet och sammanslutning mellan landets skilda delar, borde hvarje folkmöte utse en eller två delegerade, hvilka på öfverenskommen tid och ort sammanträffade och efter de skilda mötenas förhandlingar och beslut på ett gemensamt program uppsatte sådana rättvisa önskningsar, hvilka först och lättast kunna och böra genomföras under nuvarande förhållanden. Men på det att arbetsamheten och redligheten, icke penningen ensamt, här måtte blifva medlaren, måste dessa delegerade hafva resekostnadsersättning, hvilken kunde betäckas på det sätt, att 25 å 50 öre uttaxerades af hvarje mötets deltagare. Det följer häraf, att hvarje möte också måste hafva sin kassör.

Men hvad är det nu, som framkallat dessa, af många klandrade, af andra med glädje hälsade, folkmöten och hvad är orsaken till, att alla dessa frågor, som der behandlas, blifvit väckta? Vi svara, att orättvisor och förtryck af flerfaldig art, orättvisa beskattningar, religiöst tvång och reli-

giösa strider, ett orättvist sätt för utväljande af representanter, m. m. d., äro saker och förhållanden, som härstädes existerat i århundraden. Under tider af hårdare betryck hafva massorna af folket klagat och knotat, men åter nedlagt sin röst, så snart bättre tider med säkrare arbete och utkomst inträffat. Nu synas dock deras önskuingar, deras vilja, deras inneboende kraft, om hvilken de först nu tyckas hafva kommit till fullare medvetande, gifva sig tillkänna på ett helt annat sätt än någonsin tillföre. Hjelpen derföre till, alla redliga män, att det mål, till hvilket detta uppvaknade folk sträfvar, må kunna nås utan förderfliga strider, utan någons förtryck, utan orättvisa!

Den första af folkets fordringar är utan tvifvel denna: Gif oss arbete och bröd! — Hvem har tagit ifrån eder detta? är den fråga, som otvunget framställer sig för oss, då vi höra denna fordran. Vi svara: *Vår tullfria handel med utlandet.* Denna har öppnat våra hamnar och portar för hela jordens marknad. Länder, i hvilka öfverflöd eller öfverproduktion uppstått eller uppstå, hafva icke någon förmånligare plats, till hvilken de kunna sända sina öfverflödiga natur- och industrialster, än just till vårt fattiga fosterland; men detta har åstadkommit det menliga förhållande, att de summor för hvilka vi köpt varor från utlandet äro större än de för hvilka vi kunnat sälja egna dit och detta oaktadt vi roffat våra skogar för flera hundra millioner utöfver deras afverkningsförmåga. Ja, fastän vi under det senaste årtiondet från utlandet lånat öfver 300 millioner, har dock vårt rörelsekapital försvunnit och drifkraften för vårt åkerbruk och vår industri afstannat eller hämmats. Det är endast åt flården, fåfången, slöseriet och vällusten, som denna frihandel gifvit ett godt tillfälle, att obeskattad förakta våra egna alster och produkter, derföre att de äro svenska, och utan samvetsskrupler borttaga arbete och bröd från egna arbetare och näringsidkare, derföre att de icke äro utländska. Vi kunna anföra några bevis för vårt påstående.

För vår modernäring, jordbruket, uppstod först under några år en afmatning och förlamning derigenom, att priserna å höstsädet så nedtrycktes, att landbrukaren tvangs att hufvudsakligen odla endast hafra, som i England ännu

kunde afsättas till något fördelaktigare pris. Men när sedermera tvänne missgynnande år inträffade, måste vi fylla vårt bristande spanmålsförråd från utlandet och då, oaktadt tullnedsättningen, betala två till tre gånger mer än hvad vi erhållit. — Och våra fabriks- och handtverkerinäringar undertryckas icke mindre af tullnedsättningen. Om än handeln i någon mån kan vinna på, att hit införes en massa fabriker, som fallit i pris, dels derföre att de kommit ur modet hemma, dels genom stora fallissementer i utlandet, och hvilka fabriker derföre kunna försälas till ett pris, som, om varan här tillverkas, är under produktionspriset, om säger jag, handeln i någon mån kan vinna på detta, så inser dock hvar och en lätt, att näringsidkaren härigenom sättes ur stånd att fortsätta sin rörelse och bringas följaktligen på ruin. Hvad är det således för storverk, som vi kunna uträtta med vår frihandel? Jo, vi föröda våra kapitaler, förlama vår egen kraft, skaffa oss öfverflöd den ena tiden och brist en annan och göra oss dymedelst skattskyldige till utlandet; vi gifva fördelar åt utlänningen med ena handen, under det att vi med den andra tager arbetet ur händerna på våra egna arbetare och på samma gång brödet från deras mun och förskaffa således fångelser eller fattigvårdsinrättningar en större befolkning. — Om vi skulle företaga oss att genomgå och granska de olika yrkenas och näringarnas olika idkare, så skulle vi upptäcka, att ej en enda finnes, som icke lidit ganska oerhördt genom det nu rådande handels- och tullsystemet, hvilket under de 13 år det fortfarit, tillskyndat landet i sin helhet större skada och förlust, än om det hemsökts af ett folk- och penningeöddande krig. Det har gifvit tyskarna fullkomlig rätt att yttra sitt: »de dumma svenskarne, dem skola vi lurat».

Den nu afhandlade frågan står i ett mycket nära samband med en annan, nämligen penninge- och bankfrågan. Frihandeln har beredt ett större aflopp för penningen, än det finnes någon naturlig möjlighet att skaffa tillopp och detta åter har verkat derhän, att allt det nu befintliga rörelsekapitalet tvingas in uti de moderna procenterianstalter, som kallas privatbanker, hvilka genom ett grundlagsbrott af representanter och regering tillåtits att utgifva sedlar såsom gångbart mynt. Härigenom hafva några få penningeeggande

personer erhållit monopol på att få dela vinsten med riksbanken, hvilken, om den varit den enda sedelutgifvande bank, såsom den enligt grundlagen skall vara, nu egt en sådan styrka, att den årligen genom räntor och vinst kunnat med flera millioner understödja jordbruket och industrien m. fl. andra näringar. Men då frågan varit att skydda det allmänna bästa, hafva alltid flera röster varit mot än med; det enskilda intresset har först bevakats och understöds. — Detta för oss in på en tredje viktig fråga, som troddes blifva löst genom representationsförändringen, men befinner sig dock ännu efter tre år på samma punkt som förut. Denna fråga lyder:

Äro den census och den röstskala, enligt hvilka representanter till riksdagen och ledamöter i kommunalstyrelsen utses, stödda på en rättvis grund och betryggande för det allmänna bästa?

Vi ha visserligen rättighet att utse representanter till första kammaren, men vi få dervid icke se på personens heder och duglighet, utan på den egendom han besitter; vi måste välja gods och kassakistor, icke personer. Liknar icke detta nära nog ett hån? Också har det redan visat sig, att det gods vi valt på varit skuldsatt för mer än dess värde, att den kassakista vi insatt till representant varit tom. Och skall icke intrigen slutligen bringa det derhän, att i denna kammare komma att inrymma de hjertlösaste egoister? Något hinder därför finnes icke, men väl godt tillfälle. Det har t. ex. funnits och finnes ännu län, inom hvilka icke kan uppletas någon man med så stor supponerad förmögenhet, att han enligt gällande census kan väljas till riksdagsman i första kammaren. Det måste då tillgripas den utvägen, att från en annan ort och på någons förord välja en dertill kvalificerad, d. v. s. nog förmögen ansedd person. Men de som välja känna icke annorlunda än par renommée den persons duglighet (blott att han förmodas ega 80,000 eller 4,000 i årlig inkomst), åt hvilken de lemna uppdraget att stifta deras lagar och beskatta dem och ännu mindre känner den så valde sina komitenters tänkesätt och behof. På detta sätt tillsättes ett representanthus, som också synes hafva f. d. ridderskapets och preteståndets alla fel, utan att ega några af dess förtjenster.

Bland alla frågor, som i riktigt skärande egoistisk riktning fått denna kammarens votum, äro väl följande två så klara, att de ensamma tyckas vara tillräckliga att utdömma detta hus. Begge dessa frågor röra banklagstiftningen. Den ena dagen gällde det att ur regeringsformen borttaga den 72 §, hvilken bestämmer att endast riksbanken eger rätt att utgifva sedlar såsom gångbart mynt. Kammaren beslöt med stor majoritet paragrafens borttagande, på hvilka bevekelsegrunder är nästan en outgrundlig sak. Finansministern upp gaf visserligen såsom skäl, att den nämnda paragrafen skadade och skulle t. o. m. kunna störta riksbanken. Andra kammaren, mera fosterländsk, hade dock en alldeles motsatt tanke och den för privatbanksintresset förhatliga paragrafen står ännu kvar. — Allmänheten har uttömt sig i gissningar öfver första kammarens beslut i denna fråga, men ännu icke fått något svar; se här de viktigaste af dessa gissningar.

Utdömde första kammaren den 72 § i regeringsformen, på det att privatbankerna skulle kunna genast uttaga riksbankens silfver och störta honom?

Utdömdes den 72 § för att kunna förhjelpa privatbankerna till att uppfånga äfven den förtjenst, som nu inflyter till riksbanken, så att man vid kommande riksdagar måtte slippa att tvista om, huru dessa två och en half millioner skola till landets sannskyldiga nytta rättast kunna användas?

Ville första kammaren hafva bort den nämnda § för att kunna göra penningeväldet ännu starkare och mäktigare, så att alla i landet slutligen måste blifva tvungne att krypa under mammons ok?

Eller för att en och annan näring, som ännu har kredit och hjälp i riksbanken (hvilket de flesta andra äfven behöfde) måtte kunna beröfvas äfven detta stöd?

Eller var meningen slutligen denna: Vid någon kommande riksdag torde hända, att några mera vakua och om folkets väl måne representanter inkomma uti riksdagen och det skulle möjligen falla dem in att säga: privatbankernas sedelutgifningsrätt är ett brott mot grundlagen, hvilket vi icke kunna fortsarande tillåta, så framt J ej viljen se denna lag sönderrifven. Det vore derföre väl, om denna föregliga paragraf kunde borttagas just nu, så att dessa lyckliggörande

anstalter, privatbankerna, vore räddade för dylika angrepp i framtiden.

Dagen efter det nu nämnda ämnets behandling, förekom frågan, huruvida bankvinsten eller en del deraf skulle afsättas till bankens förstärkning. Denna fråga föll, oaktadt den hade stor majoritet för sig i andra kammaren och hela vinsten skall nu under två år uttagas från banken och användas för statsverkets behof. I första kammaren hördes få röster till försvar för något så fosterländskt, som att försäkra sig om en stark riksbank, hvilken kan hålla nödigt rörelsekapital och vara för landet en värdemätare af god sort. Finansministern hade under nattens lopp fått den plötsliga uppenbarelsen, att banken, som i går var så svag, att den höll på att ramla, i dag är stark som en jätte och behöver följaktligen ingen förstärkning. — Men hvarifrån hade nu banken under loppet af 24 timmar fått sin kraft och styrka? Några underverk händer ju icke nu mera? Åjo, man får understundom höra att rätt stora sådana hafva inträffat — i människornas motsägelser.

Inom denna kammare uppträdde äfven talare, hvilka påstodo, att riksdagen icke bör genom några penningeförstärningar skydda näringarna; privatbanksintresset ansågs der böra framför allt annat tillgodoses. Att hålla egendomsvärderna uppe, att förläna rörelsekapital och derigenom styrka, fasthet och bestånd åt de näringar, hvilka, om de icke utsgas och förtryckas, gifva landets befolkning föda och kläder i ymnighet; detta är för herrarna i penningehuset en sak af allt för underordnad vikt i förhållande till deras årliga vinstutdelningar af åtskilliga millioner. Man torde dock vara berättigad fråga, om icke snålheten kan komma att bedraga visheten. Snikenheten har ofta visat sig vara en själfbedragare. Försätten blott, mina herrar, penningemän, såsom J börjat och hvad jag här antydt, skall lyckas öfver all förmodan. Undertrycken näringslifvet i städerna ännu mera, och om få år skolen J der få se endast ruiner och elände gapa emot eder; der ett verksamt industrielt och konstnärligt lif kunnat råda, skola de flesta och de dugligaste innevänare hafva utflyttat till andra länder och de komma icke att återvända. Nedtvingen jordegendomarne pris ytterligare 25 procent hvart tredje år, och de flesta och bästa innebyg-

garne skola nödgas fly undan för Er hårdhet. Hela svenska jorden skall icke kunna betäcka den utländska skulden och främlingar (en Bismark, eller någon annan) skola komma såsom exekutionsbetjenter och taga från eder, hören J att jag säger *eder*, mera än hvad en hård och illa beräknad finanslagstiftning tillåtit eder att roffa från massorna af landets befolkning. Och skammen, att egennyttiga representanter, som icke lärt sig att räkna längre än till och med intresse, men förstått att hjälpa upp detta från 6 till ofta 40 procent, åstadkommit allt detta onda, länder till föga tröst för någon.

Dessa med många fler andra frågor bevisa tillräckligt, att vår nuvarande valcensus till riksdagsmän kan blifva hela vårt lands ofärd och kommer att blifva det om icke något snart göres för att förebygga det. — Är det rättvist, att de rike ensamme skola få bemäktiga sig styrelsen; att en liten flock af samhällets medlemmar tillåtas utöfva det grufligaste tyranni mot de öfriga, det stora flertalet. Är det rättvist och nyttigt, att några få lemnas tillfälle att med sin myndighet krossa personerna och med sin kapitalstyrka näringsarna? Kan det gifvas ett förskräckligare samhällsskick eller ett odrägligare samhällslif? Folkens förtroenden få på intet vis uppskattas efter guld; der böra endast komma i fråga uppfostran, kunskap och förstånd, duglighet, ära och redlighet.

Om en dylik penningerrättslag, som den vi hafva, gifvits uti det gamla Rom, så skulle den hafva från republiken aflägsnat dennas största prydnader: Curtier, Fabier, Reguler, m. fl. d. Och Grekland skulle med en sådan metallurgisk lag aldrig ens drömt om, att det kunnat ega en Phocion, en Aristides, än mindre den störste af alla dess förträfflige män, den öfverträfflige Epaminondas. Tvärtom, dessa stora mäns, dessa öfverlägsna andars utveckling skulle hämmats och undertryckts.

Det är derföre mer än besynnerligt, det är obegripligt, att en sådan penningelag kunnat införas och antagas, isynnerhet, då man betänker hvilka stora lärdomar, som från de gamla stånden, särdeles adels- och preteståndet, nästan trängde sig på dem som utarbetade, gillade och stadfästade densamma. Men utom detta, så visar världshistorien öfver-

allt, att de flesta fria stater ramlat, så snart penningens egare fått för stor makt. Carthago förstördes, sedan en dylik penningeprincip der blifvit införd. Roms frihet blef störtad, då det förhållande der blef rådande, att dess ädlaste män, en Cato den yngre m. fl., icke längre kunde blifva vid styret af brist på penningar. Regentens och folkets lycka här i Sverige under Bo Jonsson Grips tid var också allt annat än afundsvärd. Englands arbetarebefolknings ställning under rikedomens förtryck framställer icke heller något godt exempel; snart torde också den der vidhållna krämarepolitiken bereda dess fall. Amerikanska republiken var nära att störta genom slafegarnes i sydstaterna rikedom samt Newyorks med flera städers rika handels- och fabrikmäns förräderi. Den uppehölls dock genom vedhuggaren Lincolns ädla tänkesätt och goda förmåga att lifva och vidmakthålla nationalandan hos de mindre penningestarka, men mera rätt- och menniskoälskande inom samhället.

Det nu rådande valrätts- och valbarhetssystemet är alltså utdömdt af historien, innan det här antogs; det har också utdömt sig sjelf efter endast trenne års försök. Hvarföre skulle man experimentera med en sak, som öfverallt visat sig åstadkomma endast ondt? Var det för att få se med egna ögon, om historiens lärdomar äro sanna?

De tre ofvan uppräknade stora frågorna äro isynnerhet de, som hela svenska folket bör med samfäldt, men fogligt allvar framställa för både regering och representanter och såsom *en* man fordra, att de måtte lösas på ett sätt, som länder till hela landets, till *alla* innebyggarnes heder och båtнад. Folket bör derföre också ha sina ögon öppna, så att icke till riksdagsman måtte väljas någon person, som icke lärt sig att inse behovet af dessa frågors snara och radikala lösning och som icke har visat sig vilja med nit och ihärdighet arbeta derför. Se här ett förslag till dessa frågors lösning:

1. Tullsystemet bör hos oss blifva detsamma som i Amerikas Förenta Stater, dock med de förändringar, som vårt lands olika förhållanden kunna fordra. Den del af tullinkomsterna, som icke behöfves till betäckande af statsutgifterna, hvilka icke få ökas, användes, tillika med bankovinsten.

2. Till förstärkning af *riksbanken*, som derigenom bör kunna, efter ett till två år, göra det grundlagsvidriga utgifvandet af privatbankssedlar öfverflödigt, samt blifva i stånd att genom lån till jordbruket och andra näringar befrämja deras utveckling. Sedan bankens soliditet sålunda blifvit betryggad, användas tullinkomsterna (nämligen hvad som återstår sedan statsverkets behof blifvit fyllda) till statsskuldens betäckande samt till byggande af de mest nödiga jernvägar till bergslagera.

3. Kommunala rösträtten ändras så, att alla, som betala skatt efter 2:dra artikels bevilning, erhålla *en* röst hvardera i alla valfrågor.

4. Census för valrätt och valbarhet till andra kammaren upphäfves; så väl den senare som den förra bör tillkomma hvar och en som fyllt 25 år och betalar skatt till staten efter 2:dra artikels bevilning, på det att hela vår skollärarepersonal å landet jemte flera andra goda krafter icke må från deltagandet uti landets vigtigaste angelägenheter uteslutas. Rese- och riksdagsmannaarvoden bibehållas lika med hvad de nu äro.

5. Census för valbarhet till första kammaren afskaffas. För att vara valbar till denna kammare fordras dock, utom beskattning efter 2:dra art., att hafva fyllt 50 år, att hafva varit i statens tjenst och derifrån med heder och med godt vitsord afgått, eller ock att *mer* än en gång hafva haft kommuners eller annat allmänt förtroende-uppdrag; samt att aldrig hafva varit dömd förlustig medborgerligt förtroende. Första kammarens ledamöter väljas för en tid af fyra år och erhålla lika arvode med andra kammarens.

Att för valbarhet till denna kammare bestämma en så hög ålder, som minst 50 år, torde vara nödigt, på det att en mögnad erfarenhet här må kunna, om så behöfves, motväga oerfarenheten och nyhetsmakeriet hos andra kammarens yngre ledamöter äfvensom hos alltför unga och opraktiska män vid konungens rådsbord. Det skulle annars kunna hända, att dessa finge den fixa idén att genom nya »teorier», uppbygga hvarjehanda luftsloft, i hvilka de flöge bort från landet med dettas både medel och välfärd.

Dessutom bör i allmänhet bestämmas, att den, som gör sig förfallen till att hafva med lock, hot eller trug in-

verket på andra vid val till riksdagsmän, bör för alltid vara förlustig rättigheten att afgifva sin röst vid nämnda val; dock må det tillåtas honom att vid folk- eller valmöten öppet omtala de uppställda kandidaternas egenskaper samt vederlägga de påståenden af någon göres.

Kunna *dessa* frågor först få en lycklig lösning, så skola också snart alla de öfriga af folkmöten äskade reformerna genomföras på det sätt, som vårt lands heder, ära och väl fordra. Men några ord äfven om dem.

6. Grundskattefrågan skall lätt lösas, när penningegoisterna komma att befinna sig i bakgrunden. De sex millioner, som genom grundskatterna ingå till statsverket, hafva till större delen tillkommit på befallning af despotiska regenter, hvarföre de också vid despotismens upphörande, bort försvinna med despoten sjelf. Ojemnt fördelade trycka de dock fortfarande på en mindre del jord, som likväl eges af många och inverka till den grad menligt, att, om fäderneslandets väl fordrade någon större kraftutveckling, det är omöjligt att kunna åstadkomma densamma. Men om *dessa* sex millioner fördelades på hela landets taxerade egendom, så skulle det icke utgöra mera än 20 å 30 rdr rmt på 100 tusen riksdalers taxeringsvärde, och detta bör väl ingen anse vara någon för stor uppoffring för att gälda hundraåriga orättvisor. Och om nu äfven en ringa lösesumma kunde och borde affordras, så kunde denna under några år till banken inbetalas, hvarigenom procenten väl blefve mindre lysande, men mera gagnande för det allmänna. Det är nödvändigt, att *dessa* skatter försvinna, på hvad sätt det än skall tillgå. Deremot att genom tull på importerade varor taga skatt af lyxen, lättjan, flärden, fåfången, öfverflödet och ofosterländskheten, detta är den rättvisaste af all beskattning. Den har också iakttagits af alla jordens folk; den är nära nog den enda skatten i vårt brödraland och i Amerika. Och hvarföre icke så i vårt land äfven? Att slösaren och vållustingen så snart som möjligt förhjelpes af med sina till-

gångar är ju för samhället en lika stor vinst, som att den arbetsamme och sparsamme kan erhålla en snar bergning och en oberoende utkomst. Vårt nuvarande beskattningssystem verkar dock motsatsen.

7. På alla folkmötens program har äfven stått: »fri religionsutöfning». Är denna nu ej fri? Vi få ju blifva mormoner, baptister, separatister, katoliker, kort sagdt, vi kunna få byta om tro lika ofta som vi byta om skjorta. Är detta icke utrymme nog för lättsinnet, vantron eller fanatismen. J fån tänka hvad J viljen och bekänna er till hvilken lära J behagen; hvad som mera behöfves, det beror på er sjelfva. Bevisen er tro med edra gerningar och gören ej åt någon det, som J ej viljen att andra skola göra eder. Hafven kärlek och fördragsamhet, utan dem hafven J ingen tro.

Tanken hos de stilla och allvarligt tänkande i landet — och dessa torde ännu vara de flesta — är den, att detta religions-frihetsmakeri slutligen skall leda derhän, att omvändelseapostlar och proselytmakare komma att utsändas för hundradetals olika religionsbekännelser, samt att härigenom maka skall skiljas ifrån maka, barn från föräldrar, tjenare från husfäder och inom samma familj uppstå lika många trossamfund, som der finnas individer. Familjelifvets helgd, den husliga trefnaden och uppfostran skulle genom en sådan splittring förderivas och upphöra och hela samhället, som är bygd på familjen, bringas i ett slags upplösningstillstånd. — Eller hvad är det för en nödvändighet, som tvingar oss att bortkasta våra fäders tro? Prelatväldet är ju redan borttaget. Hvar och en eger rätt att till andliga förrättningar kalla hvilken prest han vill och den tribut han ger honom är en skatt till statskyrkan, som ännu och kanske alltid måste finnas. Åtminstone visar historien, att de länder, som någon gång bortkastat denna institution, snart återtagit densamma. — Den som har tro på Gud och kärlek till nästan, den störes icke af statskyrkan. — De dogmatiska ändringar, som torde vara nödvändiga, äro ju endast bisaker och kunna, såsom icke väsendtliga, åvägbringas så småningom. Något folkmöte kan dock icke åstadkomma det.

8. Skolfrågan skall lösas af sig sjelf, så snart samhället kommer i ett bättre tillstånd. Inträffar icke detta

senare, så få vi nog se våra skolhus utan både lärare och lärjungar. En sak tål dock att tänka på. Redan vår store Gustaf II Adolf ville, att ungdomen skulle tvingas att lära sig *arbeta*. Vi önska och vilja äfven, att ungdomen skall vänjas till arbete; men det är icke nog med blotta önskan, vi borde också vidtaga åtgärder för dess verkställande och detta både för ungdomens egen och för samhällets skull, ty det har visat sig, att lång skolgång utan kroppsligt arbete gör lika stela ryggar som stor håglöshet.

9. Fattigvårdsfrågan är löst af senaste riksdag. Men, då samhället till största delen befinner sig i ett tillstånd af ytterlig vanmakt, synes det fattigvårdslag, som riksdagen antog, vara mer än barbarisk. — Landtmanpartiet måste under tiden, då detta skedde, ha setat och tagit sig en lur, liksom det gjorde, då det undertecknade ett program, som i en punkt säger, att »ingen återgång i handelslagstiftningen får ske; vi inse att den är skadlig och för landet förödande, men vi vilja ej återgå». Är det fosterländskt, att se hela nationen vara neddragen i dyn; men i stället för att hjälpa upp densamma derur, hålla den kvar, tills den sjunker allt djupare och slutligen fastnar i gyttjan?! I sanning, värdiga tankar hos det mest fosterländska parti inom representationen! — Förundren i eder öfver Jöns Pährssons popularitet, mannens, som visade en god viljas kraft och alltid konsekvens? Hans frimodighet och bestämdhet, hans djerfhet att äfven till höjden våga ropa: föregå oss i vår nöd med godt exempel, har gjort, att han af mången rättänkande med skäl kan anses såsom sin konungs och sitt lands störste vän, oaktadt en med honom i de flesta frågor liktänkande, väl känd fosterlandsvän inom första kammaren ville påstå, att Jöns saknar både människoförstånd och folkvett. Men, riksdagens kamrar äro ju också endast motsägelsernas rum, så länge icke många Jöns Pährssöner der få plats. Hvilka fel mannen än kan hafva, Jöns har dock under sin riksdagsmannabana visat oss en typ af den gamla svenska dan-nemanna oförskräcktheten och ärligheten, som, utan att gifva smicker istället för smör, mer än en gång räddat landets konungar, krona och folk.

10. Nationalförsvaret är ej mycket värdt att tala om, förr än vi hafva något annat att försvara än våra förtryc-

kares kassakistor och våra egna fattigdomsbevis. Att borttaga den stående arméen, innan någon annan med disciplin och ordning finnes i stället, är lika vridet, som att tala om någon stor förökning af densamma, för att vid ett krigsutbrott låta den få dela Gustaf den 4:des krigares öde, att omkomma af kyla och svält, innan den ens fått se någon fiende. — Lifven och vidmakthållen skarpskytteidéen, men hållen också skarpskyttarne till ordning, så skall deraf med tiden kunna blifva något!

11. Indragning af vissa embetsmannatjänster äfvensom af embetsmäns löner och pensioner har också stått på åtskilliga folkmötenas program. — Hafva vi då ej fiender nog, utan att vi skulle söka att skaffa oss ännu flera sådana på halsen, för att slutligen blifva besegrade af despotismen och lagda under dess ok? Embetsmännen behöfvas; vi ha kunnat föda dem förut, alltså böra vi kunna göra det fortfarande. Men må de göra rätt för sig och lefva som svenskar, det är hvad vi kunna fordra.

12. Tryckfrihetsfrågan har behandlats på snart sagt alla möjliga både folk- och herremöten. Jag frågar: Hvem har gjort vårt land det mesta onda, den öppna skandalen, som angriper personerna och för verlden blottar deras enskilda förhållanden, eller den med fiuhetens alla raffinerade medel utstyrda, så kallade liberala pressen? Den förra har sjelf lärt folket att förakta dess (den smutsiga pressens) uselhet, fastän det ler åt de grofva qvickheterna. Den senare åter har, och det med rätta, gjort folket misstroget; det anar förräderi mot eget land och eget arbete, då det hör dessa frihandelsläror predikas ända till dess arbete och penningar äro slut och bröd saknas. — Må tryckfriheten vara skyddad, den är en tredje regeringsmagt; men denna magt bör svenska folket sjelf utan svårighet kunna *tygla*, det är lätt om blott enighet finnes.

Jag är försäkrad om, att denna tredje statsmagt, som med all sin stora politiska myndighet dock endast verkar för sina egna partier och derföre är nästan lika orättvis mot alla och allas rätt, skall endera, för att icke få andra åsikter och tänkesätt, än sina egna, utspridde och godkände, med tystnades värtalighet förbise och således icke ens om-

nämna de i denna brochure uttalade tankar, såsom fallet varit med några af mig förut i samma anda utgifna skrifter; eller ock om desamma fälla omdömen, som, från hvilketdera af de olika partierna de än må komma, skola blifva lika orättvisa, som de vanligen äro ensidiga. Från ett håll, nämligen i regeringens, handelns och penningemännens organer skall det ropas: folkuppviglare, nyhetsmakare, stockkonservativ, rikedomshatare m. m. d. Fanatismen skall skrika sig hes öfver min gudlöshet, rationalism och min falska, vilseledande tillämpning af de store mäns ord, som jag tagit mig friheten anföra. Den del af pressen åter, som säger sig förfäktat folkets sak och föra dess talan, skall utropa: se der en konunga- och en embetsmannakrypare, en läsare, en fanstast. Och så skola alla bedöma mig helt olika, men hvar och en likväl på det sätt, som hans egna (med de andras olika) funktioner och intressen kräfva.

Men som jag likväl känner, att ännu inom vårt land finnes mycket godt, ädelt och uppoffrande så väl inom palatset som kojan, så väl hos dem, hvilka njuta af rikedomens fördelar, som hos dem, hvilka tryckas af fattigdomens och armodets hårda band, vill jag i min ringhet ropa till dessa: förenen eder alla för att nå ett stort och ädelt mål! Låten icke splittra och söndra eder i partier, ty det skulle lända till vårt folks undergång! Lären eder alla, j mera upplyste och rätt-sinnade, att rätt känna vårt folks behöf och frukten icke att strida för dess väl, så skall utgången blifva säker! — Till de öfriga ställer jag följande:

Haten, förakten och glömmen mig, en af de ringaste bland Svea folk, full med fel och svagheter, men som ändå uppträd och predikat, som det kan tyckas, nya läror, nya lagar. Detta mågen j göra, detta skolen j göra, men glömmen också icke hvad jag sagt och förakten icke att tillämpa det. Mina läror äro recepter, skrifna af mensklighetens och samhällenas yppersta läkare, de äro tankar, uttalade af män,

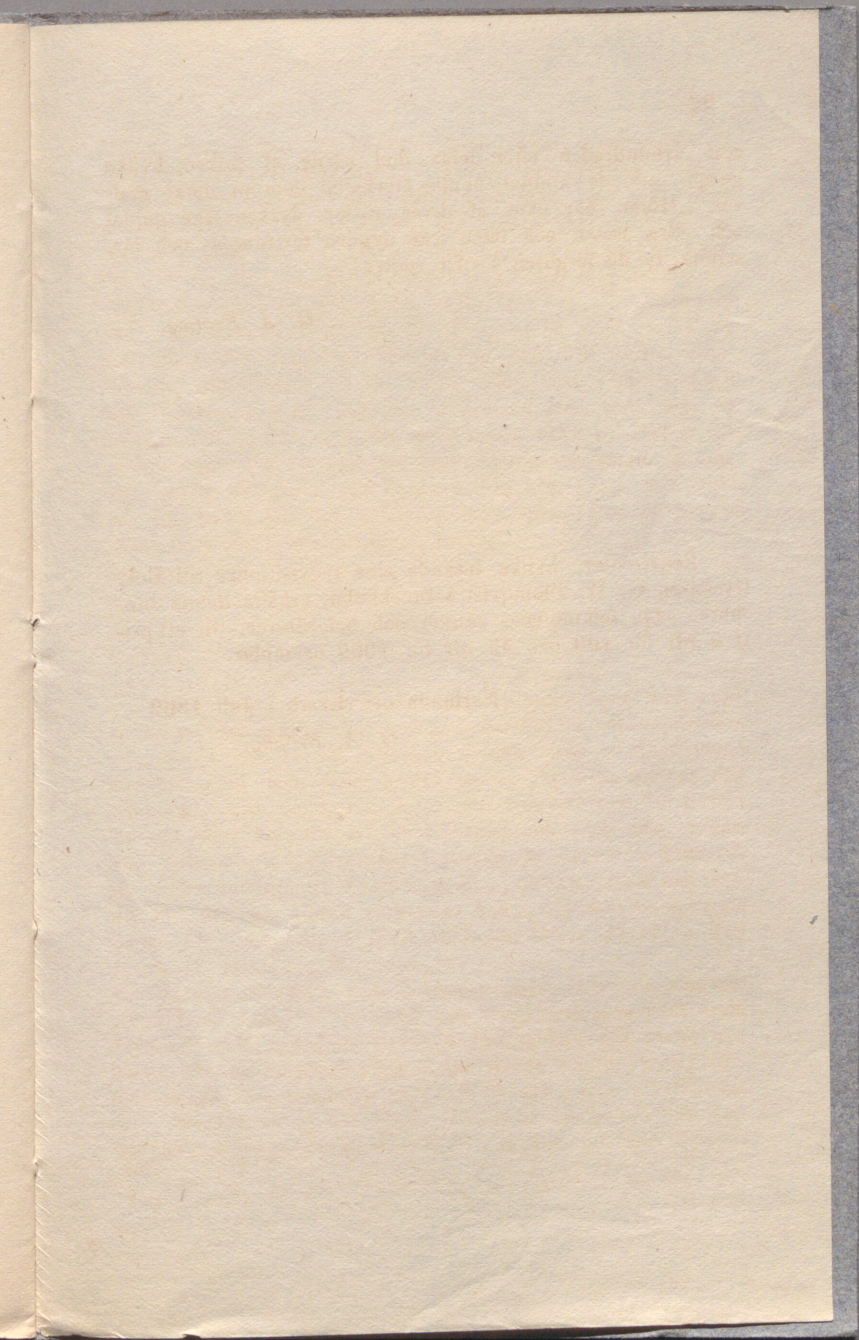
som århundraden efter deras död sörjts af folken, hvilka gerna, om de kunnat, skulle återkallat dem ur deras grafvar. Hören här ekot af deras röster: dyrken icke guldets och edra laster och låten icke dygden förtrampas och försvinna, ty då förgören j eder sjelfva!

G. A. Fröling.

Reqvirenter, hvilka insända sina reqvitioner till Boktryckaren G. W. Blomqvist i Stockholm, erhålla denna brochure: »Till folkmötenas vänner och befordrare», till ett pris af 5 rdr för 100 och 45 rdr för 1000 exemplar.

Närlanda och Ekerö i Juli 1869.

G. A. Fröling.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

Faint, illegible text in the middle of the page, possibly a main body of text.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or footer.

Kungl. biblioteket

0 0000 000114516

